

Rozvíjanie tvorivosti v procese edukácie z pohľadu študentov

Zdenka Uherová¹

¹ Prešovská univerzita v Prešove, Ústav jazykových kompetencií CCKV; Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov, Slovensko; zdenka.uherova@unipo.sk

Grant: 049PU- 4/2012

Název grantu: Implementácia moderných technológií do výučby odborného cudzieho jazyka, KEGA

Oborové zamčrení: AM - Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Ťažiskom súčasnej školy by nemalo byť odovzdávanie hotových overených poznatkov, ale taká forma výučby, ktorá je založená na aktivizujúcich metódach, rešpektovaní individuálnych osobitostí študenta a preberaní jeho zodpovednosti za učenie. Škola by sa mala podieľať na rozvíjaní tvorivosti. Záleží však na samotnom učiteľovi, ako tieto výzvy uplatní v praxi. V našom príspevku sme zisťovali názory vysokoškolských študentov na rozvíjanie tvorivosti v procese edukácie.

Kľúčová slova Rozvíjanie tvorivosti, modernizácia vyučovania

1. TVORIVOSŤ V PROCESE EDUKÁCIE

Podľa súčasného psychologického a pedagogického chápania je tvorivosť nástrojom sebarealizácie osobnosti a výsostného naplnenia zmyslu života. V intenciách tohto ponímania je potom rozvoj tvorivosti právom považovaný za jednu z najaktuálnejších a najdôležitejších otázok pedagogickej teórie (Spousta, 1997, s. 76).

Ako uvádzajú Dargová, Čonková (2002) tvorivosť je prirodzenou vrodenu vnútornou silou, ako z práce - povinnosti urobiť prácu - potrebu, záľubu. V takomto chápaní poskytuje tvorivosť emocionálny zážitok, relaxáciu, pocit spokojnosti. Z toho musí vychádzať a o to sa musí opierať dnešná škola.

Tvorivosť vo vzťahu ku škole možno definovať ako dispozíciu k činnosti v problémovej situácii, ktorá nemá známe riešenie alebo kde rutinné (zaužívané) riešenie nemožno použiť. Riešiteľ však vie a má potrebu identifikovať problém alebo viacero problémov, vie hľadať možné cesty riešenia a má návyk ich systematicky skúšať alebo voliť ten postup, ktorý vyhodnotil ako najvhodnejší pre daný problém a dané podmienky (Smékal, 1996).

V školskom prostredí sa pod rozvojom tvorivosti chápe predovšetkým formatívny vplyv na študenta, jeho vnútorný rozvoj, rozvoj jeho „dispozícií“, predpokladov na tvorivú činnosť. Tvorivý potenciál predstavuje súhrn vedomostí, zručností, schopností, motivácie, osobnostných vlastností, vrátane morálnych, ktoré sa vo vzájomnej súhre angažujú v tvorivom procese (Jurčová, In Klindová, 1990, s. 27).

Váňová (In Semrád, 1996) uvádza, že mnoho výskumov ukázalo, že vyučovacie hodiny, ktoré síce smerujú k mobilizácii tvorivých síl študentov, ale jednotlivé činnosti sa opakujú v nezmenenom poradí,

nepriprôsobujú sa situácii a záujmu študentov o danú činnosť, nie sú úplne podnecujúce. V situácii, keď študenti tvoria, lebo si to vyžaduje hodnotenie ich práce učiteľom, no ich činnosť nie je založená na vnútornej motivácii, nie sú tvorivo efektívne. Sú ochudobnené o základný aspekt evokujúci tvorivú aktivitu aj o moment prekvapenia z neznáma a novosti problému, či o zážitok, keď sami niečo prinášajú alebo objavujú.

Tvorivosť v procese edukácie ako prostriedok humanizácie tvorí základný činnosťný princíp socializácie, sebauťvarovania a formovania osobnosti študenta. Podieľa sa významnou mierou na rozvíjaní kognitívnych, ale i emocionálnych a esteticko - mravných stránok osobnosti študentov (Lokšová, Lokša, 2001).

1.1 Osobnosť tvorivého učiteľa v procese edukácie

Ak má učiteľ viesť študentov k tvorivosti, musí byť sám tvorivou osobnosťou. Znamená to, že by mal byť otvorený a citlivý k druhým, mal by sa vyznačovať toleranciou k odlišným názorom, ale súčasne by mal byť náročný a vytrvalý pri sledovaní problémov a realizácii nápadov. Od tvorivej osobnosti sa očakáva zvedavosť, samostatnosť, silná motivovanosť, ale tiež smelosť a odvaha v myslení, oslobodenie od egoizmu, od konfliktov a stresov, pretože tvorivosť vyžaduje slobodu aj vo vnútornom - duševnom svete človeka. U učiteľa sa navyiac predpokladá, že sa dokáže stotožniť s objektom záujmu a že zvládne umenie dialógu a diskusie v skupine (Maňák, 1996, s. 21).

Solárová (1996) sa domnieva, že pokiaľ je učiteľ vo svojej práci tvorivý, istotne nebude od svojich študentov vyžadovať iba reprodukciu získaných informácií, ale sám ich povedie ku samostatnej a tvorivej činnosti. Vzťah „tvorivý učiteľ - tvorivý študent“ vzniká v okamihu, keď si učiteľ uvedomí, že mnohí študenti sú iní ako on a tiež sa navzájom od seba odlišujú. Tu nastupuje pedagogická tvorivosť - citlivý prístup k študentom, výber vhodných metód a foriem výuky.

Ako uvádza Šťáva (1997) učiteľ by mal klásť dôraz na ciele, decentralizovať moc, prejavovať ochotu zavádzať inovácie a taktiež podporovať odvahu, otvorenosť, voľnosť, kritickosť, dôveru, samostatnosť a tvorivú aktivitu.

Podľa Smékala (1996) v predstavách mnohých učiteľov je idea uplatnenia tvorivosti spätá s pocitom, že je to nadanie, ktoré nemajú alebo sa jedná o námahu spojenú s rozvíjaním nových pedagogických zručností, na čo im neostáva dostatok času ani energie.

Linhart (In Solárová, 1996) zdôrazňuje, že tvorivý učiteľ sa musí zamýšľať nad tým čo učiť, kedy učiť, ako učiť, ako kontrolovať výsledky učenia a ako učením rozvíjať osobnosť študenta. Optimálne je, keď učiteľ zvolí také metódy a formy, že študent je nútený riešiť úlohy, ktoré sú stimulujúce, podnecujú k činnosti a ktorých riešenie je dosiahnuteľné.

Podľa Hvozdička a kol. (1994) ak sa učiteľ usiluje o tvorivé vyučovanie, potom uplatňuje nasledujúce pravidlá:

- skôr usmerňuje ako napomína, stavia alternatívy pre učenie a správanie študentov,
- nepredpokladá, čo študent vie, alebo nevie, ale predpoklady nahrádza poznáním, diagnózou,
- pracuje s úlohami, ktoré sú na hraniciach možností každého študenta,
- povzbudzuje samostatnosť, aktivitu študentov, osobitne v jej vyšších úrovniach, používa humor, uvoľnenosť pri práci, vytvára optimistickú atmosféru, je zameraný do budúcnosti,
- podporuje otvorenosť, iniciatívu, nezávislosť, ale aj zodpovednosť,
- učí študentov tvoriť riešenia a alternatívy,
- učí študentov kritickému a hodnotiacemu mysleniu,
- usmerňuje študentov, aby kládli otázky a hľadali na ne odpovede.

Solárová (1996) konštatuje, že nositeľom pedagogickej tvorivosti je učiteľ. Miera učiteľovej tvorivosti je daná:

1. Osobnosťou učiteľa, jeho vlastnosťami - učiteľ by mal byť aktívny, mal by mať rád svoju prácu a študentov, musí vedieť „riskovať“ nové výukové postupy. Možno teda povedať, že učiteľ, ktorý chce študentov pre svoj predmet „zapáliť“, musí aj sám „horieť“.
2. Vedomosťami a skúsenosťami - tvorivý učiteľ objavuje nový, netradičný spôsob výuky k dosiahnutiu cieľov. Proces uplatňovania pedagogickej tvorivosti by nemal byť nikdy ukončený, mal by sa s vekom rozvíjať, hoci krivka tvorivosti začne po určitej vekovej hranici učiteľa klesať, pričom príčinou môže byť únava, tendencia nemeniť zabehané postupy, pohodlnosť a pod.
3. Potrebu tvorivosti

Torrance (1981, In Szobiová, 2004) upozorňuje učiteľov na potrebu zmien postojov k tvorivým študentom a odporúča im v ich edukačnej činnosti dodržiavať nasledujúce zásady:

1. rešpektovať neobvyklé otázky,
2. rešpektovať tiež imaginatívne a nezvyklé myšlienky,
3. ukazovať študentom, že ich myšlienky sú cenné a hodné pozornosti,
4. dať študentom príležitosť učiť sa z vlastnej iniciatívy a prejavovať dôveru vo výsledky ich činnosti,
5. vyhradiť študentom istú dobu nehodnotenej činnosti a učenia bez preverovania výsledku,
6. dať študentom príležitosť k hodnoteniu, naznačovať dôsledky, ktoré z činnosti vyplývajú.

Šťáva (1997) poukazuje na to, že s rozvíjaním tvorivosti v edukačnej činnosti učiteľa úzko súvisí aj jeho komunikácia so študentmi. Učiteľ by preto mal dodržiavať nasledujúce princípy:

1. Pochopiť stanovisko druhého, počúvať, predstaviť si samého seba na mieste študenta.
2. Vytvárať priaznivú atmosféru, vyjadrovať porozumenie, povzbudzovať, vysloviť dôveru, akceptovať študenta, kritizovať jeho konkrétne chyby, motivovať osobnú zainteresovanosť.
3. Neponižovať, neobviňovať, nedotýkať sa sebaúcty a sebahodnotenia študenta, nevyhrážať sa, neurážať, neukazovať nezáujem.

4. Pochváliť, prejavíť záujem, vedieť odmeniť a veriť v schopnosti študenta.

1.2 Charakteristika štýlu práce učiteľa podporujúceho tvorivosť vo vyučovaní

Pre rozvoj tvorivosti študentov je potrebný nedirektívny, kooperujúci, ale súčasne náročný štýl práce učiteľa. Takýto štýl práce je typický pre humanistického učiteľa, ktorého Kosová (1996, s. 53-54) charakterizuje takto:

1. Toleruje: city, potreby, záujmy a individuálne odlišnosti študentov, svojský štýl učenia (učebné štýly), správania a konania študenta, iné názory, než sú jeho vlastné, diskusiu o problémoch, chyby a omyly, fakt, že nie je pre všetkých ideálnym učiteľom.
2. Podporuje: samostatné myslenie a konanie študenta, vyhľadávanie problémov a informácií, mnohorakosť riešenia a netradičné riešenie problémov, pozitívny vzťah študenta k učeniu, pozitívne neformálne vzťahy, spoluprácu, potrebu študenta po sebazdokonaľovaní.
3. Vyžaduje: aktívnu, uvedomelú disciplínu a zodpovednosť, vlastný názor, hodnotenie a sebahodnotenie študenta, aby študent pochopil podstatu svojej činnosti a poznával seba, príčiny svojich chýb a nedostatkov.
4. Očakáva a tvorí podmienky pre: úspech každého študenta, zvedavosť a kladené otázky, diskusiu a otvorenú komunikáciu, podnetné nápady a kritiku.
5. Odmietia: vynútenú aktivitu, atmosféru strachu a napätia, spokojnosť s priemernosťou, zosmiešňovanie, nesamostatnosť a názor, že všetko má byť jednoznačné a pod.

Podľa Solárovej (1996) však existujú určití študenti, ktorí odmietajú s učiteľom spolupracovať a ktorých sa učiteľovi nedarí aktivizovať.

Štýl práce medzi učiteľmi, ktorí podporujú tvorivosť a učiteľmi nepodporujúcimi tvorivosť porovnávajú Zelina, Zelinová (1990, In Turek, 2008).

Učiteľ podporujúci tvorivosť študentov
- sústreďuje sa na učenie, učí, ako sa učiť,
- pomáha študentom, aby boli samostatní, aktívni, učí ich hľadať a využívať informácie,
- podporuje aktivitu študenta, jeho zodpovednosť, skúma jeho motiváciu,
- očakáva, že študent sa naučí klásť otázky, objavovať, experimentovať, riešiť problémy,
- sústreďuje sa na tvorivý proces riešenia životných problémov s mnohými riešeniami,
- učiteľ vystupuje ako poradca a organizátor,
- preferuje učivo založené na potrebách a záujmoch študentov,
- vyžaduje od študentov, aby hodnotili svoj pokrok v činnosti, učení,
- sústreďuje sa na pomoc študentom, na spoluprácu pri riešení, hľadaní, objavovaní,
- preferuje otvorenú komunikáciu,
- podporuje myslenie, nápady, kritiku, aby študenti robili rozhodnutia samostatne,
- podporuje neformálne vzťahy, spontánnosť,
- vytvára atmosféru dôvery, otvorenosti, sústredenia sa na prácu.

Učiteľ nepodporujúci tvorivosť študentov
- sústreďuje sa na prezentovanie faktov, informácií,
- rozhoduje, čo študenti potrebujú, predpisuje im knihy, odkiaľ sa to naučia,
- predpokladá, čo študent potrebuje a čo ho motivuje,
- očakáva, že študent sa naučí memorovať a odpovedať na otázky,
- sústreďuje sa na úlohy z učebnice a problémy s jedným správnym riešením,
- učiteľ vystupuje ako neomylný expert, autorita,
- preferuje učivo založené na potrebách imaginárneho vševeda,
- učiteľ sám posudzuje, hodnotí výkony študentov a všetko, čo sa deje,
- sústreďuje sa na skúšanie, disciplínu, hodnotenie, ovládanie predpísaného učiva,
- preferuje jednosmernú komunikáciu, učiteľ-študent,
- učiteľ rozhoduje sám, nepodporuje kritiku ani nápady študentov,
- kladie dôraz na formálne vzťahy a kontrolu,
- vytvára atmosféru nedôvery, vystupuje ako autorita.

Rozvíjanie tvorivosti vo vyučovaní nie je možné bez vytvorenia tvorivej klímy. Frederiksen (1984, In Turek, 2008) odporúča učiteľom, aby sa riadili nasledujúcimi radami:

- akceptujte a podnecujte divergentné myslenie, podporujte pokusy o nezvyčajné riešenia,
- tolerujte rôznosť v myslení, zabezpečte, aby všetci mali rovnaké práva aj povinnosti,
- zdôrazňujte, že každý študent je schopný tvoriť v určitom smere,
- uznajte tvorivé úsilie, snahu v každej práci študenta,
- povzbudzujte študentov, aby verili svojmu úsudku,
- stimulujte tvorivé myslenie.

K princípom, ktoré je potrebné uplatniť pri navodzovaní tvorivej klímy patrí podľa Szobiovej (2004) vytvorenie priestoru pre invenciu a rozvíjanie nápadov a riešení, povzbudzovanie zvedavosti vytvárajúcej potrebu tvorivého prístupu k problémom, motiváciu k učeniu, podporovanie nezvyčajných nápadov a riešení, akceptovanie názorov druhých, ponúkание vlastných nápadov, vytvorenie atmosféry pohody, slobody a spontánnosti pri učení. Uvedená autorka zdôrazňuje, že kľúčovou postavou v škole je a vždy bude osoba učiteľa, ktorá má na atmosféru v triede a výsledky učenia určujúci vplyv.

2. NÁZORY ŠTUDENTOV NA ROZVÍJANIE TVORIVOSTI V PROCESE EDUKÁCIE

Ak chceme napredovať s dobou, nestačí študentom sprostredkovať už hotové poznatky, zručnosti a spôsoby riešenia problémov, ktoré sú základom ich vzdelania. Je dôležité rozvíjať predovšetkým ich schopnosti, fantáziu, využívať osvojené poznatky originálnym, kreatívnym spôsobom, aplikovať ich v rozličných situáciách a snažiť sa predovšetkým o rozvíjanie schopnosti samostatne, aktívne a nápadito myslieť. Učiteľ dokáže svojim tvorivým prístupom pripraviť študenta na to, aby bol schopný pohotovo sa

prispôbovať novým zmenám v procese edukácie i v bežnom živote (Cinová, 2007).

2.1 Cieľ, charakteristika súboru a metodika získavania údajov

Naším cieľom bolo zistiť názory vysokoškolských študentov na rozvíjanie tvorivosti učiteľmi vo vyučovaní. Skúmaný súbor tvorilo spolu 58 respondentov, z toho 41 študentiek a 17 študentov. Pri výbere respondentov sme uplatnili náhodný výber, oslovili sme študentov z 5 fakúlt (Filozofická fakulta, Fakulta prírodných a humanitných vied, Fakulta manažmentu, Fakulta zdravotníckych odborov, Fakulta športu) Prešovskej univerzity v Prešove navštevujúcich 1. aj 2. ročník bakalárskej a magisterskej formy štúdia.

Výsledky sme získali na základe samostatne zostaveného dotazníka (Dotazník na zisťovanie rozvíjania tvorivosti a motivácie vo vyučovaní), ktorý obsahoval celkovo 14 položiek, z ktorých 7 uvádzame. Získané výsledky sme vyhodnotili metódou aritmetického priemeru a pre lepšiu prehľadnosť ich uvádzame v tabuľkách.

2.2 Vyhodnotenie získaných údajov

Tab. 1

Spokojnosť študentov s rozvíjaním tvorivosti učiteľmi

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
určite áno	4	6,90
skôr áno, ako nie	16	27,58
niekedy áno, inokedy nie	26	44,83
skôr nie, ako áno	9	15,52
určite nie	3	5,17
spolu:	58	100,00

Podľa názorov študentov je s tým, ako učelia rozvíjajú ich tvorivosť vo vyučovaní úplne spokojných iba 6,90% respondentov. Skôr spokojných bolo 27,90% opýtaných. Značné rezervy v rozvíjaní tvorivosti zo strany učiteľov konštatuje 15,5% respondentov. 5,17% študentov vyjadrilo s rozvíjaním tvorivosti vo vyučovaní svoju nespokojnosť. Najväčšiu skupinu respondentov 44,83% tvorili tí, ktorí sa vyjadrili, že s rozvíjaním tvorivosti vo vyučovaní sú spokojní iba niekedy (tabuľka 1).

Tab. 2

Hodnotenie tvorivosti učiteľov na základe názorov študentov

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
určite áno	8	13,79
skôr áno, ako nie	26	44,83
neviem	9	15,52
skôr nie, ako áno	15	25,86
určite nie	0	0
Spolu:	58	100,00

Väčšina študentov sa domnieva, že vysokoškolskí učelia sú tvoriví, keďže s týmto názorom jednoznačne súhlasilo 13,79% a názor, že

učitelia sú skôr tvoriví ako netvoriví zastávalo 44,83 opýtaných. Na danú otázku nevedelo odpovedať 15,52% respondentov. Nie je potešiteľné však zistenie, že 25,86% študentov si myslí, že ich učitelia sú skôr netvoriví ako tvoriví (tabuľka 2).

Pre rozvoj tvorivosti učiteľov sú podľa Tureka (2008) dôležité nasledujúce faktory: úroveň vedomostí učiteľov o tvorivej činnosti, osobnosť samotného učiteľa, uvedenie si skutočnosti, že tvorivosť sa v nijakej činnosti nemôže rozvíjať pod nátlakom, na príkaz, vhodné morálne - psychologické podmienky a organizácia práce, dobrý prístup k informáciám a materiálna základňa, osvojenie si tvorivého štýlu riadenia riadiacimi pracovníkmi, zabezpečenie tvorivej klímy a sociálnych vzťahov vytvárajúcich priaznivé prostredie.

Solárová (1996) konštatuje, že tvorivosť učiteľa ovplyvňujú vnútorné podmienky - osobnosť učiteľa a vonkajšie podmienky - klíma, materiálne zabezpečenie, organizačné formy.

Tab. 3

Uprednostňovanie určitého typu vyučovania študentmi

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
tradičné metódy a postupy	12	20,69
neviem	2	3,45
modernizačné metódy a postupy	44	75,86
Spolu:	58	100,00

Zaujímavým zistením, čo sme aj vopred predpokladali, bola skutočnosť, že tradičné metódy a postupy vo vyučovaní uprednostňuje 20,69% študentov, kým zavádzanie modernizačných metód a postupov do vyučovania podporilo až 75,86% opýtaných, pričom 3,45% respondentov nevedelo zaujať jednoznačné stanovisko (tabuľka 3).

Ako konštatuje Cinová (2007) učiteľ môže svojou osobnosťou, kreatívnymi schopnosťami a prístupom zmeniť tradičné vyučovanie na vyučovanie tvorivé, nápadité, s uvoľnenou atmosférou, priateľskými vzťahmi a aktívnou kooperáciou.

Tab. 4

Dôležitosť rozvíjania tvorivosti študentov učiteľmi

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
áno	55	94,83
neviem	1	1,72
nie	2	3,45
Spolu:	58	100,00

Väčšina respondentov zastáva stanovisko, že vo vyučovaní je potrebné a dôležité, aby učiteľ rozvíjal tvorivosť svojich študentov. Iba pre dvoch študentov - 3,45% nie je rozvíjanie tvorivosti učiteľom vo vyučovaní dôležité. Na danú otázku nevedel odpovedať jeden respondent - 1,72% (tabuľka 4).

Tab. 5

Motivovanie študentov k tvorivej činnosti učiteľmi

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
stále	1	1,72
často	12	20,69
niekedy	25	43,10
málokedy	20	34,49
nikdy	0	0
Spolu:	58	100,00

Iba 1,72% respondentov odpovedalo, že učitelia ich k tvorivej činnosti motivujú stále a podľa 20,69% študentov je motivácia k tvorivej činnosti vo vyučovaní častá. Najviac študentov si však myslí (43,10%), že je to iba niekedy a čo nie je potešiteľné, podľa 34,49% respondentov sa motivácia k tvorivosti vyskytuje vo vyučovaní iba málokedy (tabuľka 5).

Szobiová (2004) konštatuje, že tvorivé vyučovanie vyžaduje od učiteľa, aby uprednostnil také úlohy, ktoré študentom umožnia voľnejšie narábať s osvojenými poznatkami, využívať ich v nových kontextoch a pri riešení nových problémov. Učebné úlohy majú študentov motivovať a okrem poznatkov by mali obsahovať aj formatívne prvky podnecujúce hodnotiace a tvorivé myslenie.

Tab. 6

Zvýšenie tvorivosti študentov na základe využívania multimediálnych technológií vo výučbe

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
určite áno	12	20,69
skôr áno, ako nie	28	48,28
neviem	18	31,03
skôr nie, ako áno	0	0
určite nie	0	0
Spolu:	58	100,00

Na význam využívania multimediálnych technológií vo vyučovaní poukazuje zistenie, že väčšina študentov si myslí, že môžu prispieť k zvýšeniu ich tvorivosti, pričom jednoznačne súhlasilo 20,69% respondentov a 48,28% bolo za možnosť skôr áno, ako nie. Svoj názor nevedelo vyjadriť vyše 31% respondentov, no žiadny z opýtaných si nemyslí, že uvedené technológie by k zvyšovaniu tvorivosti nemohli prispieť (tabuľka 6).

Tiež Koželová (2012) odporúča dopĺňanie a nahrádzanie tradičných konzervatívnych foriem vyučovania za modernejšie a efektívnejšie napr. aj využívaním metódy e - learningu, ktoré umožňuje neustály prístup k študijným materiálom, možnosť pravidelnej aktualizácie a bezprostredné overovanie efektívnosti využívaných metód v praxi.

Tab. 7

Využívanie multimediálnych technológií vo vyučovaní a samostatnom štúdiu

odpoveď	počet študentov n	počet študentov v %
áno	31	53,45
nie	27	46,55
Spolu:	58	100,00

Viac ako polovica študentov - 53,45% uviedla, že s využívaním multimediálnych technológií sa stretávajú nielen doma, ale aj pri samostatnom štúdiu v domácom prostredí. Naopak 46,455% uvedené technológie pri štúdiu nevyužíva (tabuľka 7).

2.3 Závery a odporúčania na rozvíjanie tvorivosti

Viacere výskumy ukázali, že obľúbenosť jednotlivých predmetov závisí vo veľkej miere od osobnosti učiteľa. Môžeme konštatovať, že študenti oceňujú okrem charakterových vlastností a odborných vedomostí u učiteľa nielen to, čo ich dokáže naučiť, ale aj spôsob, akým to robí, teda to, ako ich dokáže zaujať, či vie podnietiť ich zvedavosť a rozvíjať ich motiváciu a tvorivosť. Učitelia by nemali zabúdať na individuálne osobitosti študentov, mali by sa snažiť, aby vyučovacie hodiny boli zaujímavé, aby sa podľa možnosti mohol vo vyučovaní každý aktívne prejavíť. Na rozvíjaní motivácie a tvorivosti sa môže výrazným spôsobom podieľať aj inovácia vyučovania napr. prostredníctvom najmodernejších informačno - komunikačných technológií (IKT), práce s interaktívnou tabuľkou a pod. Základnou metódou rozvíjania tvorivosti by mala byť tvorba tvorivých úloh.

Zdroje

- CINOVÁ, J. *Vplyv učiteľa na rozvoj tvorivosti žiakov vo výučbe*. Rigorózna práca. Prešov: Filozofická fakulta PU v Prešove, 2007. 99 s.
- DARGOVÁ, J., ČONKOVÁ, E. *Tvorivá inteligencia a tvorivá výučba*. Prešov: PRIVATPRESS, s.r.o., 2002. 192 s. ISBN 80-968608-3-6.
- HVOZDÍK, J. a kol. *Motivácia a regulácia v osobnosti žiaka*. Prešov: Filozofická fakulta v Prešove, Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 1994. 195 s. ISBN 80-08-00376-6.
- KLINDOVÁ, E. a kol. *Aktivita a tvorivosť v škole*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. 129 s. ISBN 80-08-00399-5.
- KOSOVÁ, B. *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania na I. stupni ZŠ*. Banská Bystrica: MČ, 1996. s.53-54. ISBN 80-83464-28-8.
- KOŽELOVÁ, A. Aproximácia foriem výučby latinčiny a antickej kultúry v rámci štúdia hispanistiky. In *Jazykovedné, literárnovedné a didaktické kolokvium XIV. Linguistic, Literary and Didactic Colloquium XIV*. Zborník vedeckých prác a vedeckých štúdií. Bratislava: Z-F LINGUA, 2012. s.121-133. ISBN 978-80-89328-74-1.
- LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Teória a prax tvorivého vyučovania*. Prešov: ManaCon, 2001. 336 s. ISBN 80 -89040 -04 -7.
- MAŇÁK, J. Pedagogické otázky tvorivosti. In *Tvorivosť v práci učiteľa a žiaka*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1996. s.17-22. ISBN 80-85931-23-0.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- SEMRÁD, J. Tvorivosť žáků v hodnocení učitele. In *Tvorivosť v práci učiteľa a žiaka*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1996. s.64-70. ISBN 80-85931-23-0.
- SMĚKAL, V. Tvorivosť a škola. In *Tvorivosť v práci učiteľa a žiaka*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1996. s.7-16. ISBN 80-85931-23-0.
- SOLÁROVÁ, M. Pedagogická tvorivosť v prípravě budoucích učitelů. In *Tvorivosť v práci učiteľa a žiaka*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1996. s.44-48. ISBN 80-85931-23-0.
- SPOUSTA, V. Umělecká a pedagogická tvorivosť - srovnání, shody a rozdíly. In *Tvorivosť učitele k tvorivosti žáků*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1997. s.76-82. ISBN 80-85931-47-8.
- SZOBIOVÁ, E. *Tvorivosť od záhady k poznaniu*. Bratislava: STIMUL centrum informatiky a vzdelávania FIF UK, 2004. 371 s. ISBN 80-88982-72-3.
- ŠŤÁVA, J. Lze tvorivosť naučit? In *Tvorivosť učitele k tvorivosti žáků*. Sborník z celostátného seminára k problematice tvorivosti v práci učiteľa a žiaka. Brno: Paido, 1997. s. 102-106. ISBN 80-85931-47-8.
- TUREK I. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, spol. s.r.o., 2008. 598 s. ISBN 978- 80-8078-322-8.